

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені адмірала Макарова

Факультет економіки моря

(повна назва підрозділу)

Кафедра економічної політики та безпеки

(повна назва кафедри)

Код РНПД
07415

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Program of the Discipline

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ
ECONOMIC THEORY AND ECONOMY OF UKRAINE

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____
перший (бакалаврський) / другий (магістерський)

тип дисципліни _____ обов'язкова _____
обов'язкова/вибіркова

мова(и) викладання _____ українська _____
українська/англійська

Миколаїв – 2023

Робоча програма навчальної дисципліни Економічна теорія та економіка України

(зазначається повна назва навчальної дисципліни)

є однією із складових комплексної підготовки фахівців галузі знань
08 Право

(шифр і назва)

спеціальності 081 Право

(шифр і назва)

освітня програма Право

(зазначаються повні назви освітніх програм)

«28» серпня 2023 року. – 15 с.

Розробник: Вдовиченко Л.Ю., к.е.н., доцент кафедри економічної політики та безпеки

Проект робочої програми навчальної дисципліни «ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ» узгоджено з гарантом освітньої програми

Гарант освітньої програми «Право»

Ломжець Ю.В., к.п.н., доцент, завідувач кафедри морського та господарського права

Проект робочої програми навчальної дисципліни «ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ» розглянуто на засіданні кафедри економічної політики та безпеки

Протокол № 1 від «28» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри д.е.н., проф. Єфімова Г.В.

Проект робочої програми навчальної дисципліни «ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ» розглянуто Науково-методичною комісією факультету економіки моря

Протокол № 2 від «19» 09 2023 р.

Голова к.е.н., доцент Івата В.В.

Проект робочої програми навчальної дисципліни «ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ» погоджено з навчальним відділом

Начальник відділу к.т.н., проф. НУК Лабарткава А.В.

Робоча програма навчальної дисципліни «ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ» затверджена Навчально-методичною радою НУК

Протокол № 7 від «27» 09 2023 р.

Голова НМР НУК д.т.н., проф. Трушляков Є.І.

© НУК, 2023

© Вдовиченко Л.Ю., 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. Опис навчальної дисципліни.....	5
2. Мета вивчення навчальної дисципліни.....	6
3. Передумови для вивчення дисципліни.....	6
4. Очікувані результати навчання.....	6
5. Програма навчальної дисципліни.....	6
6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування.....	10
7. Форми поточного та підсумкового контролю.....	11
8. Критерії оцінювання результатів навчання.....	13
9. Засоби навчання.....	13
10. Рекомендовані джерела інформації.....	13

ВСТУП

Анотація

Навчальна дисципліна «Економічна теорія та економіка України» відіграє важливу роль в освіті, оскільки дає можливість оволодіти економічними знаннями, навчитися швидко орієнтуватися в економічних процесах, оперативно приймати раціональні самостійні рішення, поєднувати гуманістичні та економічні інтереси. Вивчення дисципліни сприяє формуванню сучасного економічного мислення та свідомості майбутніх юристів, оволодінню ними економічною культурою, досягненню відповідного вимогам часу не тільки рівня теоретичних знань, але й практичних навичок та вміння господарювання.

Курс орієнтований на вивчення системи економічних відносин, а також актуальних економічних проблем, вирішення яких сприятиме подальшому розвитку суспільства на основі сучасного економічного мислення та оволодіння економічною культурою.

Ключові слова: виробництво, ресурси, споживання, економічні потреби, економічні інтереси, економічна система, власність, товар, вартість, ціна, гроші, інфляція, капітал, праця, робоча сила, заробітна плата, держава, підприємництво, ринок, попит, пропозиція, конкуренція, прибуток, витрати виробництва, суспільний продукт, національний дохід, економічне зростання, економічні цикли, зайнятість, безробіття, господарський механізм, світове господарство, глобальні проблеми.

Abstract

The discipline «Economic Theory and Economics of Ukraine» plays an important role in education, as it provides an opportunity to master the economic knowledge, learn to quickly navigate in economic processes, quickly accept rational independent decisions, to combine humanistic and economic interests. The study of the discipline contributes to the formation of modern economic thinking and consciousness of future lawyers, their mastery of economic culture, achieving the appropriate requirements of the time, not only the level of theoretical knowledge, but also practical skills and management skills.

The course focuses on the study of the system of economic relations, as well as current economic problems, the solution of which will contribute to the further development of society on the basis of modern economic thinking and mastery of economic culture.

Key words: economic thought, economic doctrine, direction of economic thought, current of production, resources, consumption, economic needs, economic interests, economic system, property, commodity, value, price, money, inflation, capital, labor, wages, state, entrepreneurship, market, demand, supply, competition, profit, production costs, social product, national income, economic growth, economic cycles, employment, unemployment, economic mechanism, world economy, global problems.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність (освітня програма), освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>08 Право</u> (шифр і назва)	Вибіркова	
Модулів – 1		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 1		3-й	3-й
Електронний адрес РПНД на сайті Університету _____	Спеціальність <u>081 Право</u> (код та найменування)	Семестр	
		5-й	5-й
		Лекцій	
		15 год.	6 год.
Загальна кількість годин – 90	Освітня програма <u>Право</u> (найменування)	Практичні	
		15 год.	6 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 год.; самостійної роботи студента – 4 год.	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	Самостійна робота	
		60 год.	78 год.
		Вид контролю: екзамен	
		Форма контролю: комбінована	

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «*ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ*» є формування у студентів відповідно до освітньої програми «Право» таких компетентностей:

- ЗК6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ФК9. Знання і розуміння основ правового регулювання обігу публічних грошових коштів.
- ФК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовами для вивчення дисципліни є дисципліни: історія України та української культури, теорія держави та права, філософія

(за винятком навчальних дисциплін 1 курсу 1 семестру)

4. Очікувані результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів таких результатів навчання:

- ПР03. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів різних джерел.
- ПР07. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.
- ПР13. Працювати в групі, формуючи власний внесок у виконання завдань групи.

5. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовий модуль 1. Економічна теорія та економіка України.

Тема 1. Предмет та метод економічної теорії. Розвиток економіки як науки [1] стор. 10-29, [2] стор. 9-19.

Тема 2. Суспільне виробництво, його зміст, фактори та результати. Виробничі можливості суспільства [1] стор. 38-45.

Тема 3. Економічна система суспільства. Типи економічних систем [2] стор. 21-39.

Тема 4. Власність і економічні інтереси в системі економічних відносин [1] стор. 38-45.

Тема 5. Теоретичні засади грошей і грошового обігу [1] стор. 69-94, [2] стор. 50-53.

Тема 6. Капітал і наймана праця [2] стор. 97-108.

Тема 7. Підприємство як товаровиробник. Підприємництво [1] стор. 147-162, [2] стор. 72-95.

Тема 8. Ринкова економіка: умови виникнення, сутність, структура, інфраструктура та основні моделі [1] стор. 103-142.

Тема 9. Національна економіка України. Основні макроекономічні показники [1] стор. 207-216, [2] стор. 110-123.

Тема 10. Відтворення та економічне зростання. Макроекономічна нестабільність [1] стор. 219-249, [2] стор. 124-139.

Тема 11. Закономірності розвитку світового господарства і економічні аспекти глобальних проблем [1] стор. 449-454.

Тема 12. Україна в системі міжнародних економічних відносин. Проблеми інтеграції України до системи світогосподарських зв'язків [1] стор. 454-467.

Тема 13. Міжнародна торгівля як провідна форма міжнародних економічних відносин [1] стор. 467-471, [2] стор. 185-190.

Тема 14. Світова морська торгівля: проблеми та тенденції розвитку [1] стор. 467-471, [2] стор. 185-190.

Тема 15. Економічна єдність світу і глобальні проблеми міжнародних економічних відносин [1] стор. 471-477.

Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	разом	у тому числі			разом	у тому числі		
		л	п	с.р.		л	п	с.р.
Модуль 1								
Змістовий модуль 1. Економічна теорія та економіка України								
Тема 1. Предмет та метод економічної теорії. Розвиток економіки як науки	6	1	1	4	6	1	-	5
Тема 2. Суспільне виробництво, його зміст, фактори та результати. Виробничі можливості суспільства	6	1	1	4	6	-	1	5
Тема 3. Економічна система суспільства. Типи економічних систем	6	1	1	4	6	1	1	4
Тема 4. Власність та економічні інтереси в системі економічних відносин	6	1	1	4	6	-	-	6
Тема 5. Теоретичні засади грошей і грошового обігу	6	1	1	4	6	-	1	5
Тема 6. Капітал і наймана праця	6	1	1	4	6	-	-	6
Тема 7. Підприємство як товаровиробник. Підприємництво	6	1	1	4	6	1	-	5
Тема 8. Ринкова економіка: умови виникнення, сутність, структура, інфраструктура та основні моделі	6	1	1	4	6	1	-	5
Тема 9. Національна економіка України. Основні макроекономічні показники	6	1	1	4	6	-	1	5
Тема 10. Відтворення та економічне зростання. Макроекономічна нестабільність	6	1	1	4	6	1	-	5
Тема 11. Закономірності розвитку світового господарства і економічні аспекти глобальних проблем	6	1	1	4	6	-	1	5
Тема 12. Україна в системі міжнародних економічних відносин. Проблеми інтеграції України до системи світогосподарських зв'язків	6	1	1	4	6	1	-	5
Тема 13. Міжнародна торгівля як провідна форма міжнародних економічних відносин	6	1	1	4	6	-	1	5
Тема 14. Світова морська торгівля: проблеми та тенденції розвитку	6	1	1	4	6	-	-	6
Тема 15. Економічна єдність світу і глобальні проблеми міжнародних економічних відносин	6	1	1	4	6	-	-	6
Разом за змістовим модулем 1	90	15	15	60	90	6	6	78
Усього годин	90	15	15	60	90	6	6	78
Разом за курсом	90	15	15	60	90	6	6	78

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Предмет та метод економічної теорії. Розвиток економіки як науки	1	-
2	Суспільне виробництво, його зміст, фактори та результати. Виробничі можливості суспільства	1	1
3	Економічна система суспільства. Типи економічних систем	1	1
4	Власність та економічні інтереси в системі економічних відносин	1	-
5	Теоретичні засади грошей і грошового обігу	1	1
6	Капітал і наймана праця	1	-
7	Підприємство як товаровиробник. Підприємництво	1	-
8	Ринкова економіка: умови виникнення, сутність, структура, інфраструктура та основні моделі	1	-
9	Національна економіка України. Основні макроекономічні показники	1	1
10	Відтворення та економічне зростання. Макроекономічна нестабільність	1	-
11	Закономірності розвитку світового господарства і економічні аспекти глобальних проблем	1	1
12	Україна в системі міжнародних економічних відносин. Проблеми інтеграції України до системи світогосподарських зв'язків	1	-
13	Міжнародна торгівля як провідна форма міжнародних економічних відносин	1	1
14	Світова морська торгівля: проблеми та тенденції розвитку	1	-
15	Економічна єдність світу і глобальні проблеми міжнародних економічних відносин	1	-
	Разом	15	6

Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

- підготовка до лекційних занять – **1-3 години на 1 лекцію;**
- підготовка до практичних занять – **1-3 години на 1 заняття;**
- підготовка до контрольних заходів – **15-30 годин на 1 захід.**

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
Модуль 1			
	Підготовка до лекцій	15	15
	Підготовка до практичних занять (вивчення тем курсу за списком основної літератури для виконання тестів)	15	18
	Підготовка до поточного модульного контролю (ПМК)	15	-
	Підготовка домашньої контрольної роботи (КР)	-	30
	Підготовка до екзамену	15	15
...	Разом	60	78

6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування

Методи навчання:

для всіх видів занять:

- робота з літературою;
- опрацювання різних видів джерел, спрямоване на формування нових знань, їх закріплення, вироблення вмінь і навичок та реалізацію контрольнокорекційної функції в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти;

- пояснення – словесне розкриття причинно-наслідкових зв'язків і закономірностей у розвитку природи, людського суспільства і людського мислення;

- дискусія – обмін поглядами щодо конкретної проблеми з метою набуття нових знань, зміцнення власної думки, формування вміння її обстоювати;

- диспут – цілеспрямоване зіставлення різних поглядів на наукову чи суспільну проблематику з метою формування у здобувачів оцінних суджень, зміцнення світоглядних позицій;

- демонстрування – наочно-чуттєве ознайомлення здобувачів з явищами, процесами, об'єктами в їх природному вигляді;

для лекційних занять:

- лекція – усний виклад навчального матеріалу, який характеризується великим обсягом, складністю логічних побудов, сконцентрованістю розумових образів, доведень і узагальнень;

- бесіда – питально-відповідний метод, завдання якого – спонукати здобувачів до актуалізації відомих і засвоєння нових знань шляхом самостійних роздумів, висновків і узагальнень;

- ілюстрування – показ та сприйняття предметів, процесів і явищ у їх символічному зображенні за допомогою плакатів, карт, портретів, фотографій, схем, репродукцій, звукозаписів тощо;

для практичних занять:

- практична робота – метод поглиблення і закріплення теоретичних знань та перевірки наукових висновків;

методи контролю і самоконтролю:

- фронтальне опитування;
- контрольні тестові роботи програмованого типу (перелік запитань і можливі варіанти відповідей).

Альтернативно може застосовуватися наступна класифікація методів навчання:

- пояснювально-ілюстративний метод – повідомлення готової інформації різними засобами (словесними, наочними, практичними) та усвідомлення і запам'ятовування цієї інформації здобувачами;

- проблемного викладу – постановка викладачем перед здобувачами проблеми і визначення шляхів її розв'язання з приховуванням можливих пізнавальних суперечностей;

- частково-пошуковий – метод, за якого певні елементи знань повідомляє викладач, а частину здобувачі здобувають самостійно, відповідаючи на поставлені запитання чи розв'язуючи проблемні завдання;

- дослідницький – творче застосування знань, оволодіння методами наукового пізнання, формування досвіду самостійного наукового пошуку.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

1. На практичних заняттях – тести.
2. ПМК (денна форма) та КР (заочна форма).
3. За весь курс – екзамен.

7. Форми поточного та підсумкового контролю

Досягнення студента оцінюються за 100-бальною системою Університету.

Підсумкова оцінка навчального курсу включає в себе оцінки з поточного контролю і оцінки заключного екзамену. У кожного компонента своя частка в загальній системі оцінок. У проміжних оцінках студент може набрати від 60 до 80 балів. Під компонентом проміжних оцінок розуміються поточні оцінки протягом семестру (активність, участь в дискусіях; виконання завдань та інше).

Питома вага заключного екзамену в загальній системі оцінок – **20 балів**. Право здавати заключний екзамен дається студенту, якій з урахуванням максимальних балів проміжних оцінок набирає не менше **60 балів**. Підсумкова оцінка навчального курсу є сумою проміжних оцінок і оцінки екзамену.

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на практичних заняттях та набутих практичних навичок під час виконання завдань практичних робіт.

Зарахування кредитів навчального курсу можливо тільки після досягнення результатів, запланованих РПНД, що виражається в одній з позитивних оцінок,

передбачених чинним законодавством.

Форми контролю результатів навчальної діяльності студентів та їх оцінювання

Кількість балів		Критерії оцінювання
денна форма	заочна форма	
Тести		
4	5	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, використані міжпредметні зв'язки, містить аргументовані висновки.
3	3,5	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу.
2	2	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована.
1	0,5	Відповідь має суттєві помилки, аргументи не сформульовані, використовуються невірна термінологія.
0	0	Студент не дає відповіді.
Максимальна оцінка студента за даний компонент програми: Модуль 1: 60 балів (15 тестів по 4 бали) – денна форма, 30 балів (6 тестів по 5 балів) – заочна форма		

Контрольна робота у формі тестування

Правильних відповідей, %	100	90	80	70	60	50	40	30	20	10
Бал	50	45	40	35	30	25	20	15	10	5
Максимальна оцінка студента за даний компонент програми (заочна форма): Модуль 1: 50 балів за КР (1 тест по 50 балів)										

Поточний модульний контроль у формі тестування

Правильних відповідей, %	100	90	80	70	60	50	40	30	20	10
Бал	30	27	24	21	18	15	12	9	6	3
Максимальна оцінка студента за даний компонент програми (денна форма): Модуль 1: 20 балів за ПМК (1 тест по 20 балів)										

Заключний екзаме́н у формі тестування

Правильних відповідей, %	100	90	80	70	60	50	40	30	20	10
Бал	20	18	16	14	12	10	8	6	4	2
Максимальна оцінка студента за даний компонент програми: Модуль 1: 20 балів за екзаме́н (1 тест по 20 балів)										

Форма контролю	Максимальна кількість балів	
	денна форма	заочна форма
Виконання тестів	15x4 бали = 60 балів	6x5 балів = 30 балів
ПМК	20 балів	-
КР	-	50 балів
Екзамен	20 балів	20 балів
Всього	100 балів	100 балів

8. Критерії оцінювання результатів навчання

Елемент програми		Денна форма		Заочна форма	
		Вид роботи	Кількість балів	Вид роботи	Кількість балів
ЗМ 1	T1	Тест	4		
	T2	Тест	4	Тест	5
	T3	Тест	4	Тест	5
	T4	Тест	4		
	T5	Тест	4	Тест	5
	T6	Тест	4		
	T7	Тест	4		
	T8	Тест	4		
	T9	Тест	4	Тест	5
	T10	Тест	4		
	T11	Тест	4	Тест	5
	T12	Тест	4		
	T13	Тест	4	Тест	5
	T14	Тест	4		
	T15	Тест	4		
ПМК		Тест	20		
КР				Тест	50
Підсумковий контроль		Екзамен	20	Екзамен	20
Сума балів			100		100

9. Засоби навчання

- комп'ютери, комп'ютерні системи та мережі;
- законодавчі та нормативно-правові акти;
- бібліотечні фонди (підручники і навчальні посібники, методичні рекомендації, наукова література тощо).

10. Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Економічна теорія: політекономія: підручник / за заг. ред. В.Д. Базилевича.
URL: <http://posek.km.ua/biblioteka/%D0%95/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D1>

- %82%D0%B5%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%20%D0%9F%D0%BE
%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE
E%D0%BC%D1%96%D1%8F%20%D0%91%D0%B0%D0%B7%D0%B8%D
0%BB%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87%20%D0%92.%D0%94..pdf.
2. Білецька Л.В., Білецький О.В., Савич В.І. Економічна теорія (Політекономія. Мікроекономіка, Макроекономіка). URL: <http://posek.km.ua/biblioteka/%D0%95/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D1%82%D0%B5%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%20%D0%91%D1%96%D0%B%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%9B.%D0%92..pdf>.

Допоміжна література

1. Економічна теорія / за ред. Предборського В.А. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/KONDOR/EKONOM_TEORI_A_2003.pdf.
2. Основи економічної теорії: курс лекцій / І.В. Кокарев. URL: <http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/1182/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%94%D0%B2.%20%D0%9A%D1%83%D1%80%D1%81%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9%20%D0%B7%20%D0%9E%D0%95%D0%A2%20%D0%B0.pdf>.
3. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег: пер. с англ. URL: <http://institutiones.com/download/books.html?start=10>.
4. Маршалл А. Принципы экономической науки: в 3-х т.: пер. с англ. URL: <http://institutiones.com/download/books.html?start=10>.
5. Миль Дж. С. Основы политической экономии: пер с англ. URL: <http://institutiones.com/download/books.html?start=10>.
6. Рикардо Д. Начала политической экономии и налогового обложения. URL: <http://institutiones.com/download/books.html?start=10>.
7. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. URL: <http://institutiones.com/download/books.html?start=10>.
8. Carl Menger. Principles of Economics // CreateSpace Independent Publishing Platform, 2020.
9. Charles Gide, Charles Rist. A history of economic doctrines from the time of the physiocrats to the present day // Nabu Press, 2021.
10. M.P. Cato. M. Porci Catonis De Agri Cultura Liber: De Agri Cultura // Andesite Press, 2020.
11. Jean-Baptiste Say. A Treatise on Political Economy // CreateSpace Independent Publishing Platform, 2020.

Інформаційні ресурси в інтернет

1. Бібліотека імені В. Вернадського: www.nbuv.gov.ua
2. Державна служба статистики України: www.ukrstat.gov.ua
3. Законодавство України: www.rada.gov.ua
4. Інститут економіки і прогнозування НАН України: www.ief.org.ua

5. Кабінет Міністрів України: [http: www.kmu.gov.ua](http://www.kmu.gov.ua).
6. Міжнародний центр перспективних досліджень: www.icps.kiev.ua
7. Міністерство економіки України: www.me.gov.ua
8. Міністерство соціальної політики України: www.minpraci.gov.ua
9. Міністерство фінансів України: www.minfin.gov.ua
10. НБУ: www.bank.gov.ua
11. Торгово-промислова палата України: www.ucci.org.ua